

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput CXLVIII. Tempus & locus faciendæ restitutionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

tur. Cur enim domini tunc minus rationaliter forent iniuri, quam in eo quod metu mortis, vel alterius gravioris mali, à militibus compulsi, fores effringerent, pecoraque ex dominorum stabulis abigerent? Quod quomodo excusari possit, Sylvius fatetur se non videre, licet Lessius excuset.

2416 Superest una quaestio circa participantes, seu cooperantes discutienda, an quando plures eandem domum, vineam, hortum, &c. injustè spoliant, notabileque damnum domino domus, vineæ, &c. inferunt, singuli teneantur ad totum damnum, an ad partem duntaxat?

Respondeo 1º. si communi consilio, vel instigatione, ac velut unà manu spolient, singuli tenentur ad totum: quia ad totum reverà concurrunt, singulique censentur causa totalis illius totalitate effectus, licet solum partialis partialitate causæ. Hic proinde locum habent ea quæ supra dixi, sicut & quod S. Bernardinus Senensis serm. 31. in Domin. 4. Quadrag. a. 2. c. 1. cum Hostiensis dicit: *Quid si multi ad rapiendum concurrunt, nec aliquem habent ducem supra se, neque unus alium animavit magis, quam alius eum, sed simul conveniunt ad rapinam? ... secundum Hostiensem tutius ac verius est, quod quilibet in solidum obligatus intelligatur: quia ad rapinam concordēs fuerunt.*

2417 Respondeo 2º. si eodem tempore domum, vel vineam, vel etiam pagum, vel oppidum ingressi fuerint ad rapiendum, non communi consilio (quia nullus induxit alium ad hoc, nec erat aliquis dominus alterius, sed quilibet per se viit.) Ad hoc (inquit S. Raymundus in Summa l. 2. tit. de raptor. §. 21.) credo dicendum, quod si vadunt insimul, quasi sit unus exercitus, quilibet teneatur in solidum. Et est ratio, quia in tali casu quilibet iurat alias, & facit eos fortiores: isti enim dici possunt squamme sese prementes, de quibus Job 41. *Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squammis se prementibus.* Facit ad hoc extrav. de homicid. sicut dignum. Et omnes sunt cooperatores. Quare quilibet tenetur in solidum. ... Alias si non ioverunt simul, sed quilibet per se separatim faciebat damnum, quilibet tenetur pro eo quod facit. Hactenus S. Raymundus.

CAPUT CXLVII.

De circumstantiis faciendæ restitutionis.

2418 Circumstantiæ illæ sunt, quis, quid, quantum, cui, quo loco, quo tempore, quo modo, & quo ordine restitutio faciendæ sit. De circumstantiis quis, quantum, & cui, satis dictum est in superioribus. Solum addo, quod dum Communitas aliqua læsa fuit, ipsi, non membris particularibus ipsius, nec pauperibus faciendæ sit restitutio. Si non Communitas, sed per multi particulares de Communitate,

& isti determinatè cognosci nequeant, sed indeterminate dumtaxat, ut dum usus fuisset mensuris, vel ponderibus dolosis: restituere debes particularibus de Communitate, frequentantibus officinam tuam, per aliquod commune bonum, v. g. augmentum ponderis, vel mensuræ, quo damnum illatum, iudicio prudentum, quantum possibile est, compensetur, & compensatio inter damnificatos dividatur. Ita Malderus, Becanus, Sylvius, Petrus Navarra, Layman, Reginaldus, & alii: nisi procuraretur & obtineatur Bulla compositionis, de qua videri potest Diana p. 4. tr. 4. resol. 46. Sed hæc solùm liberat a restitutione, dum damnum passi nullo modo sunt cogniti, bonaque restituenda sunt incerta; eoque titulo restitutio pauperibus faciendæ est. Quod procedere non videtur in casu præsentis, in quo, præter modum assignatum restituendi particularibus de Communitate, alium suggerit Petrus Navarra de restit. l. 4. c. 2. n. 69. ubi ad quaestionem, cui restituere debeat, qui civibus Civitatis A. triticum vendidit plus iusto pretio, per legem taxato, dum determinatè nescit quibus? Hunc modum suggerit: *Mutat (inquit) per tertiam personam summam defraudatam ad Magistratum istius Civitatis, cum hoc onere, ut per aliquod tempus faciant panem coctum minori pretio vendi, vel ejus mensuram accrescere, usquequo perveniatur ad summam restitutam; mensura incrementum, vel pretii decrementum pistoribus de illa summa compensando; sic tunc à damno quod passi sunt relevabuntur.*

CAPUT CXLVIII.

Tempus & locus faciendæ restitutionis.

2419 De tempore etiam supra diximus cum sancto Thoma q. 62. a. 8. & aliis communiter, esse faciendam quamprimum moraliter potest: quia detinens rem alienam (absque consensu domini) dum potest eam restituere, impedit eam ab usu rei suæ; & sic facit ei injuriam, ait S. Doctor.

Idèò absolventi non sunt poenitentes ante effectivam restitutionem, dum restituere potentes, non restituunt; maximè si fidem alias Confessario datam de statim restituendo non servaverint. Sunt enim in continuo statu peccati. Si dicant: *Pater mi hæc vice restituam*, reponat Confessarius: *Si vis ut credam tibi, postquam decepisti me: vade modo in illa tua bona voluntate, & restitue. Dum hoc feceris, ad me rediens absolveris.* Ita Cajetanus in Summa verbo restitutio cap. 6. Ceterum qui habens firmum restituendi propositum, absque notabili incommodo domini, differt ad breve tempus, v. g. ad tres vel quatuor dies, non est facilè de mortali condemnandus; imò nec de veniali, si sic differat ex rationabili causa, v. g. quia meliorem expectat opportunitatem: fecerit, si ad lon-

gum tempus differat, cum possit statim; vel si magnam debens summam, simul & semel solvendam, invito creditore, nollet nisi per partes, & intervalla non modica solvere, v. g. per singulos menses, vel annos. Et à fortiori si differre vellet, donec à Judice compelleretur. Quo casu, præter mortale peccatum, obligationem incurrieret creditori restituendi expensas, ad ipsum compellendum factas. Ita Medina, Sotus, & alii, apud Dicastillum disp. 10. n. 6.

1422 Quoad locum ubi facienda est restitutio, aliter de possessore bonæ fidei, aliter de malæ fidei possessore philosophandum. Primus namque, qui solum tenetur ratione rei acceptæ, satisfacit representando rem in loco ubi eam possidet. Per consequens non tenetur eam ad dominum transmittere, nec expensas facere pro restitutione, & si quas pro utilitate domini fecerit, eas potest repetere. Quia, cum sit innocens, non tenetur subire damnum, ut dominum reddat indemnem. Ita Doctores communiter.

1423 Secundus verò, qui restituere tenetur ratione injustæ acceptionis, tenetur rem (si extet) vel ipsius pretium domino restituere eo loco, ubi dominus eam (si sublata non fuisset) erat possessurus; cumque in finem expensas necessarias facere, iis deductis quas dominus ipse fecisset, ad rem ibi conservandam, vel eò transferendam: Ita etiam Doctores communiter: quia aliàs dominum non redderet indemnem.

1424 Nec refert quòd expensæ in transmittendo adæquaturæ sint, vel etiam parum superaturæ valorem rei. Est enim proverbium: *tu invivisti, tu exmode*, id est tu causam dedisti expensarum istarum, tu ergo expende, & expensas tibi impura. Si tamen expensæ notabiliter superaturæ essent rei valorem, sufficeret pretium transmittere, vel cum domino convenire, qui videretur tunc ex charitate, vel humanitate pretio esse debere contentus, si sua non multum interesset. Tunc enim inhumanum videretur, cum tanto debitoris incommodo, velle rem sibi in specie restituere, dum non multum interesset eam restitui in æquivalenti.

CAPUT CXLIX.

Modus faciendæ restitutionis.

1425 Circa restitutionis modum quæri possunt quinque. 1º. an occultè fieri possit, an publicè fieri debeat? 2º. an satisfaciatur, qui tam occultè restituit, ut ne latus quidem advertat, v. g. si fingas te donare, quod verè vis restituere? 3º. quid si scias creditorem, ex putata tua liberalitate impulsam iri ad tantumdem alia in occasione redonandum, non redonaturum, nisi antè donasses? 4º. an liber sit à restitutione, vel solutione, qui debitæ restitutionis immemor, gratis donat centum ei cui restituere debet cen-

Tom. II.

tum? 5º. an liber sit, qui ob infamiam periculum restituere non valens per seipsum, rem debitam domino, vel creditori mittit per interpositam personam, communiter estimatam fidelem, quæ cum re aufugit?

Ad 1ºm. quæsitum respondeo, satis esse, si restitutio fiat occultè, v. g. per Confessarium, nisi ad tollendum scandalum, vel offensionem publicam, faciendâ sit publicè, prout fieri debet v. g. ab usurario publico. Extra quem casum fama non est de necessitate exponenda pro pecunia, si hæc aliter restitui queat.

Ad 2ºm. respondeo quòd sic: quia sic equidem reddis quod debes, modò caveatur inconveniens quæsitum tertii.

Ad 3ºm. aliqui dicunt, satis esse quòd sic restituitur, licet suppetat alius restituendi modus per Confessarium, modò non finxeris te gratis donare, ad finem dictæ redonationis, sed purè intenderis finem restitutionis: quia tunc non censuris dolo egisse, nec alterum decessisse formaliter, sed materialiter duntaxat: eò quòd effectus redonationis per accidens conjunctus sit cum effectu talis restitutionis, quam solum supponeris intendisse. Sed quomodo alterum non decessisti formaliter, dum ipsi mentitus es, dicendo, te gratis donare: cum id non intenderis, sed restituere? Dolosè ergo egisti, verbo aliud significando, quam in mente haberes. Et si nihil aliud intenderas, quam restituere præcisè, quid opus erat proximum decipere, cum absque deceptione & fictione facile posses per Confessarium restituere? Si ergo homo sincerus es, ratione fictionis tuæ debes restituere, vel redonationem non acceptare: utpote non futuram, nisi fingendo decessisses. Neque enim credibile est in praxi nihil aliud te reipsa nisi puram restitutionem intendisse, non redonationem, dum finxisti te gratis donare. Utiq; ista mera est speculatio metaphysica, quæ non attenditur in practicis, sed ea quæ in praxi semper, vel ferè semper contingunt.

Ad 4ºm. affirmativè respondent Baldellus & Trullenck, probabileque censet Diana p. 5. tr. 13. resol. 94. 1º. quia licet expressè non intendat solvere, vel restituere, sed gratis donare, id tamen intendit implicitè; quia unusquisque censendus est per ea quæ facit, satisfacere velle obligationibus suis, si quas habet, nisi de opposito constet.

2º. etiamsi id ne implicitè quidem intenderit, equidem justitiæ debito satisfecisse censendus est: utpote cui satisfieri potest absque intentione ei satisfaciendæ; quemadmodum satisfieri potest obligationi voti, vel præcepti audiendi Sacrum, audiendo Sacrum cum intentione per illud non satisfaciendi voto, vel præcepto.

3º. si quis in somno, vel ebrietate dedisset centum ei cui totidem ex justitiâ debebat, non teneretur ipsi solvere alia centum, licet

Yyy 2